

حق العمل کاری در قانون تجارت چیست | حسابداری حق العمل کاری

حق العمل کاری همان مزدی است که در ازای فروش کالا از صاحب کالا گرفته می شود. حق العمل کار تا زمان فروش و تحویل آن به مشتری و یا در زمان خرید و تحویل آن به آمر مسئولیت دارد. به همین دلیل به کالای مورد معامله در حسابداری کالای امانی گفته می شود. آمر با هدف پنهان کردن هویت خود در زان معامله و یا آشنایی نداشتن به بازار کالا برای خرید و فروش از مزایای حق العمل کاری استفاده می کند. با مطالعه این مقاله با حق العمل کاری، وظایف و مسئولیت های حق العمل کار، مخارج و نحوه حسابداری حق العمل کاری آشنا شوید.

حق العمل کاری چیست؟

حق العمل کاری همان مزدی است که طبق قراردادی که بین طرفین منعقد می شود تا مزدی در ازای معامله ای که به خواست و حساب دیگری انجام می دهد، به شخص انجام دهنده کار پرداخت می شود. شاید بارها بارها کلمه کمیسیون را شنیده باشد، حق العمل کاری معادل فارسی این کلمه است. به عبارت دیگر حق العمل کاراز جانب شخص دیگر، معامله می کند و کارمزد حق العمل کار را در ازای معامله انجام شده طبق قرارداد با آمر دریافت می کند. آمر شخصی است که دستور خرید و فروش و انجام معامله را به حق العمل کار می دهد. حق العمل کار در گمرک معنی متفاوت تری دارد وحق العمل کار گمرک و یا کارگزاران گمرک به کسی اتلاق می شود که به نیابت صاحب کالا تمامی امور ترخیص و گمرکی را انجام می دهند.

حق العمل کار کیست؟

طبق ماده ۳۵۷ قانون تجارت حق العمل کار کسی است که به اسم خود ولی به حساب دیگری (آمر) معاملاتی کرده و در مقابل حق العملی دریافت می دارد. شخص حق العمل کار تخصص و مهارت خاصی برای انعقاد معاملات و یافتن طرف معامله برای آمر را دارد. طبق قانون به کسی که حق العمل کار اتلاق می شود، باید آمر را از روند جریانات خود مستحضر کند. طبق قانون شرایط خاصی برای حق العمل کار شدن، وجود ندارد. بنابراین هر فردی با داشتن مهارت های لازم می تواند حق العمل کار شود. حق العمل کار بصورت وکالتی و یا نمایندگی نیست. گاهی بصورت نیابتی برای فاش نشدن هویت آمر است و با نمایندگی متفاوت است. در ادامه این مقاله با تفاوت های حق العمل کار و عاملیت فروش و دلایلی بیشتر آشنا می شوید.

دلایل استفاده از حق العمل کار

مهمترین دلیل استفاده از حق العمل کارها، مهارت بالای آن ها در انعقاد قرارداد و یا داشتن روابطی برای پیدا کردن مشتری و یا خریدار است. در مواردی که آمر تخصصی در فروش کالای خود نداشته باشد و یا زمانی برای فراهم سازی بستر معامله برایش مقدور نباشد، از خدمات حق العمل کاری استفاده می کند. مواردی هستند که آمر صرفاً جهت فاش نشدن هویتش در معامله از این خدمات بهره می برد. استفاده از حق العمل کار در موارد مذکور باعث حصول نتیجه بهتر می شود.

وظایف و مسئولیت های حق العمل کار چیست؟

حق العمل کار همانطور که در بالا به آن اشاره شد وظیفه انجام معاملات را زیر نظر آمر دارد که در صورت تخطی می بایست از عهده کلیه خساراتی که به علت سر پیچی از دستورت آمر بوده است، برآید. (قانون ۳۶۴ قانون تجارت) از وظایف و مسئولیت هایی که برای حق العمل کار مطابق با قانون در نظر گرفته شده است می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- در صورت وجود عیب ظاعری در کالایی که برای فروش عرضه شده است، حق العمل کار باید مق برگشت کالا را برای خریدار فراهم کند و حق تعیین میزان خسارت برای حمل و نقل و .. قائل باشد و آمر را از اقدام خود مستحضر کند در غیر اینصورت مسئولیت با حق العمل کار است. (قانون ۳۶۱ قانون تجارت)
- در صورت امکان فاسد شدن سریع کالا وجود دارد، حق العمل کار می تواند کالا را با اطلاع آمر به فروش برساند (ماده ۳۶۲ قانون تجارت)
- در صورتی که حق العمل کار با مبلغ کمتر از قیمتی که آمر مشخص کرده است کالا را بفروشد ، ما به التفاوت آن را باید بپردازد و یا اثبات نماید که از ضرر بیشتر جلوگیری کرده است و امکان اجازه از آمر مقدور نبوده است.
- در صورت خرید کمتر از قیمت مشخص شده آمر کالا و یا فروش قیمت بالاتر از تعیین شده، حق استفاده از ما به التفاوت را نداشته و باید آن را در حساب آمر محسوب کند. (قانون ۳۶۵ قانون تجارت)
- در صورت فروش کالا بصورت نسیه یا پیش قسط بدون اطلاع آمر تمامی ضرر ها متوجه حق العمل کار خواهد بود. (قانون ۳۶۶)
- لازم به ذکر است حق العمل کار وظیفه و یا مسئولیتی در برابر پرداخت وجوه طرف معامله ندارد.

عناصر تشکیل دهنده ی قرارداد حق العمل کاری

قرارداد حق العمل کار مطابق با قانون مورادی است که باید در آن ثبت شود. که در ادامه هر یک را به طور مختصر توضیح می دهیم.

۱- طرفین معامله

همانطور که در بالا به آن اشاره شد، حق العمل کار کالا را به دستور آمر خرید و فروش می کند. طبق قانون تجارت بند ۲ ، حق العمل کار در قرارداد به عنوان یک طرف معامله شناخته می شود. و در طرف دیگر شخص طرف معامله قرار دارد. بنابراین سه طرف در قرارداد حق العمل کاری نقش ایفا می کنند. که مشمول حق العمل کار، آمر و شخص طرف معامله است.

۲- موضوع حقوقی

وجود موضوعیتی که قرارداد حق العمل کار برای عقد آن ، حق الزحمه خود را دریافت می کند، به عبارت دیگر اعطای اختیار به منظور انعقاد معامله در مقابل حق العمل

۳- حق العمل

طبق قانون ۳۵۷ قانون تجارت در قبال خدمات ارائه شده توسط حق العمل کار ، آمر موظف به پرداخت کمیسیون یا همان کارمزد حق العمل است. این یکی از مهمترین شروط و عناصر قرارداد حق العمل کار است.

۴- اطلاع به امر

در تمامی مراحل لازم است امر از روند کار اطلاع یابد. این یکی از مهمترین موارد قرارداد اس که با توجه به شرایط نوسانی قیمت کالاها در بازار بیشتر مورد اهمیت قرار گرفته است

حق العمل کاران گمرک فقط یک سال از تاریخ صدور پروانه کارشان اعتبار دارد و در صورت ادامه فعالیت در خواست تمدید آن ثبت شود.

اوصاف قرارداد حق العمل کاری

وصف قرارداد حق العمل کاری از منظر حقوقدانان حوزه تجارت به شرح زیر است هر چهار مورد ذکر شده مشمول قرارداد حق العمل کاری است:

- ۱- عقد قرارداد: مانند سایر عقد و قراردادها با رضایت دو طرف همراه است و به خاطر رضایی بودن ماعتیت این عقد، تابع قانون ۱۹۰ مدنی است.
- ۲- عقد معوض: طبق تمامی عقود معوض هر یک از آن دو در عوض مورد دیگر است. به عبارت دیگر هر یک از طرفین در نتیجه عقد، عوضی را دریافت می کنند.
- ۳- عقد مغایبه ای: عقدی که طرفین به دنبال بالاترین سود و منفعت هستند. بنابراین باید در قرارداد مشخص شود چه باید پس بدهند و چه چیزی دریافت کنند.

۴- قرارداد عهده‌ی: طرفین در قبال ایفای تعهدات به یکدیگر است. حق العمل کار در نتیجه ی انعقاد عقد با امر متعهد می شود به اسم خود و به حساب امر معامله نماید و امر نیز متعهد می شود. در قبال ایفای تعهدات حق العمل کار، حق العمل به وی بپردازد.

حق الزحمه و مخارج حق العمل کار

در مواردی که معامله به مرحله اجرا رسیده و حق العمل کار همه فعالیت های لازم برای سرانجام رسیدن معامله را انجام داده است و انجام معامله فقط به نظر امر بستگی دارد که کار صورت بگیرد یا نگیرد، حتی در صورت انجام نگرفتن معامله حق العمل کار مستحق اجرتی است که طبق عرف باید پرداخت گردد. طبق ماده ۳۶۸ قانون کار تمامی مخارج که حق العمل کار برای انجام معامله پرداخت کرده است و یا هزینه هایی که منفعت امر در آن دخیل بوده است، همگی باید از طرف امر به حق العمل کار پرداخت شود. در مواردی که مخارج انبارداری و یا حمل و نقل و .. مطرح بوده است هم باید به حق العمل کار پرداخت گردد.

تفاوت دلالی و حق العمل کاری چیست؟

دلالی با حق العمل کاری تفاوت دارد. از مهمترین تفاوت این دو حرفه می توان به آن اشاره کرد که حق العمل کار جزئی از یکی از طرفین قرار داد و معامله است که قرار است صورت بگیرد. این در حالی است که دلال تنها وظیفه معرفی طرفین قرار داد به یکدیگر را دارد. حق العمل کار به جای امر در معامله ظاهر می شود و اوامر آن را اجرایی می کند. از طرف امر برای مفاد معامله تعهدات را می پذیرد. در نهایت نتیجه را در اختیار امر قرار می دهد. دلال هیچ نقشی در انعقاد معامله ندارد. و واسطه برای تحقق معامله طرفین است. حق العمل کار مسئولیت تعهدات قرارداد را بر عهده دارد. این در حالی است که دلال چنین مسئولیتی ندارد.

تفاوت حق العمل کاری و عاملی

حق العمل کار طی قراردادی که با طرف قرارداد منعقد می کند، نام امر پنهان می ماند. این در حالیست که در عاملیت های فروش تمامی مشخصات خریدار و فروشنده ثبت می شود. عاملیت هیچ تعهدی بر عهده اش نیست. ولی حق العمل کار مسئولیت معامله با شخص ثالث را بر عهده می گیرد.

عاملیت	حق العمل کار
قرارداد به نام و مشخصات طرفین می باشد	نام امر و مشخصات آن بصورت پنهان است
هیچ تعهدی بر عهده اش نیست	در قبال معامله خود مسئول تعهدات قرارداد است

تفاوت حق العمل کاری با قائم مقام تجاری

قائم مقام تجاری به نام صاحب حساب تجارتخانه عمل می کند. ولی در قرارداد حق العمل کار به نام حق العمل کار خرید و فروش صورت می گیرد. و به حساب امر پرداخت می شود. حق العمل کار از آنجایی که به نام خود فعالیت می کند، آثار آن نیز دامن گیر او می شود ولی قائم مقام تجاری گرچه مسئولیت دفاع از حقوق مربوط به تجارتخانه را برعهده دارد و همچنین ملتزم به تعهدات

حاصله از فعالیت های تجارتخانه است، ولی با توجه به اینکه وی به نام و به حساب رئیس تجارتخانه (اصیل) عمل می کند؛ در نهایت رئیس تجارتخانه را مسئول و ملتزم خواهد کرد.

روش های حسابداری ثبت عملیات حق العمل کاری

روش حسابداری ثبت عملیات حق العمل کاری به دو صورت روش بهای تمام شده و روش سیاهه است. که هر یک را به طور کامل برای شما توضیح می دهیم.

• روش بهای تمام شده

یک حساب امانی در دفاتر آمر با نام کالای امانی ثبت می شود. تمامی هزینه های بهای کالا و هزینه های ارسال و هزینه های انجام شده توسط حق العمل کار در ستون بدهکار ثبت می شود. در مقابل این هزینه ها در هنگام فروش کالا توسط حق العمل کار یا ثبت موجودی کالای پایان دوره حق العمل کار و یا برگشت کالا توسط حق العمل کار به آمر، به بستانکار این حساب منظور می گردد. لازم است در دفتر حق العمل کار حسابی با نام آمر ثبت شود و تمام هزینه های صورت گرفته توسط حق العمل کار در آن ثبت شود. همچنین وجهی که برای آمر ارسال می دارد به بدهکار این حساب (آمر) منظور می نماید و در مقابل وجوه حاصل از فروش را به بستانکار این حساب منتقل می کند.

• روش سیاهه

در این روش ثبت ها مانند روش بهای تمام شده در دفتر حق العمل کار و در دفتر آمر است با تفاوت کوچکی در دفتر آمر به قیمت سیاهه (تمام شده + چند درصد) ثبت می شود. در این روش در پایان دوره مالی به منظور اندازه گیری صحیح و دقیق سود می بایست برخی از حسابها که به بهای سیاهه می باشند تعدیل و به بهای تمام شده ثبت شوند، تعدیلات عبارت است از موجودی کالا امانی در اول دوره، کالای ارسالی، کالای برگشتی به آمر و موجودی آخر دوره

ثبت های حسابداری حق العمل کاری

ما در ادامه نحوه ثبت در حسابداری حق العمل کاری را به دو روش بهای تمام شده و روش سیاهه بیان می کنیم.

• هزینه حمل و ارسال کالا

دفاتر آمر	دفاتر حق العمل کار
کالای امانی - کالای ارسال شده	ثبت ندارد
کالای امانی - بانک	ثبت ندارد

• هزینه برگشت کالا از حق العمل کار به آمر

دفاتر آمر	دفاتر حق العمل کار
کالای ارسالی - کالای امانی	ثبت ندارد

- هزینه های انجام شده توسط حق العمل کار

دفاتر امر	دفاتر حق العمل کار
کالای امانی - حق العمل کار (بستانکار)	آمر(بدهکار) - بانک (آمر و حق العمل کار در مقابل همدیگر)

- وصول مطالبات

دفاتر امر	دفاتر حق العمل کار
ثبت ندارد	بانک - حساب های دریافتی

- حق العمل حق العمل کار

دفاتر امر	دفاتر حق العمل کار
کالای امانی - حق العمل کار	آمر- درآمد حق العمل کار

- بستن حساب کالای امانی

دفاتر امر	دفاتر حق العمل کار
بستن حساب به خلاصه سود و زیان است	خلاصه حساب سود و زیان